

Nr 479.

Av herr **Hægglom m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 76, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1950/1951.*

När jordbruksministern den 3 mars i proposition nr 76 föreslagit prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för tiden den 1 januari—den 31 augusti i överensstämmelse med överenskommelse med jordbrukets organisationer den 19 december 1950, ha redan två månader förflutit av de åtta månader förslaget avser att gälla. Riksdagen har därför möjlighet till en bättre översyn över överenskommelsens verkningar, än vad man hade i december 1950. Riksdagen bör enligt vår mening taga stor hänsyn till nu föreliggande situation vid behandlingen av proposition nr 76. I den mån ett sådant hänsynstagande gör ändringar önskvärda, behöver det inte på något vis fattas som klander mot vare sig statens eller jordbrukets förhandlingsdelegerades godkännande av den föreliggande överenskommelsen.

Så som de i proposition nr 76 framlagda förslagens verkningar nu kunna överblickas kommer en betydligt högre belastning av statsutgifterna att uppstå än som kunnat förutses och som kommer att bereda staten svårigheter. Jordbruket synes inte heller få avsedd kompensation enligt de överenskomna prisförbättringarna. Av sparsamhetsskäl har statens jordbruksnämnd gjort avsteg såväl från överenskommelsen våren 1950 om kraftfoderpriserna som från decemberöverenskommelsen om produktpriserna. Det kan ej vara rimligt, att statens jordbruksnämnd ensidigt vidtar åtgärder, som ej överensstämmer med riksdagens beslut eller med överenskommelser, som träffats med jordbrukarna. Det är därför angeläget, att riksdagen söker finna en godtagbar lösning på dessa frågor.

Kraftfodersituationen.

Den situation, som mest förändrats, är världsmarknadspriserna på kraftfodermedlen. När i april 1950 överenskomms om en höjning av kraftfoderpriset med högst 4 kronor per 100 kg., vilken överenskommelse alltjämt är gällande, antydde att detta i det närmaste skulle betyda kraftfodersubventionernas upphörande. Beräkningarna tyckas ha hållit streck under år 1950, då importen av samtliga kraftfoderslag blivit inte fullt 4 öre dyrare än föregående års import. Vid den omräkning av värkalkylen, som proposition nr 76 bygger på, är kostnadsregleringen för kraftfodret 5 milj. kronor eller 2,9 procent. Det är naturligt, att en så relativt liten höjning inte blev myck

Bihang till riksdagens protokoll 1951. 4 saml. Nr 479—481.

ket beaktad vid decemberöverenskommelsen, då det gällde att kompensera utgiftsökningar av betydligt större storleksordning. Därför ändrades inte vårbeslutet om blott högst 4 kronors höjning av kraftfoderpriset.

Särskilt under 1951 har emellertid det importerade kraftfodret undergått en mycket kraftig prisstegring, och av jordbruksnämndens ordförande har i Jordbrukarnas Föreningsblad upplysts om att den beräknade förlusten på Svenska spannmålsbolagets verksamhet på 25 milj. kronor kommer att stiga till inte mindre än 75 milj. kronor för innevarande regeringsår.

För att minska dessa förluster har jordbruksnämnden vidtagit vissa åtgärder. Dels har kraftfoderpriset höjts i februari med 5 kronor per 100 kg för kraftfoderblandningen till mjölkkor och med varierande och delvis ännu högre belopp för ingredienser i hönsfoderblandningar. Dels har jordbruksnämnden sökt skaffa staten compensation för kraftfoderimportkostnaderna genom att belägga äggexporten med en utjämningsavgift på 30 öre per kg.

Vi anse höjningen av kraftfoderpriserna i sak väl motiverad, men då åtgärden betyder ett avsteg från överenskommelsen med jordbrukarna och förra årets riksdagsbeslut, borde förhandlingar förts med jordbrukets organisationer och riksdagens godkännande inhämtats. Från vår sida motionerades redan våren 1950 om borttagande av subventionerna på kraftfoder, när det gällde hönsfoderblandningarna. Vi anförde då, att då ägg produceras för export, är det betydelsefullt att kraftfodersubventionernas borttagande ger producenterna möjlighet att bedöma de verkliga produktionskostnaderna. Vi anse denna synpunkt alltjämt riktig, men givetvis förutsätter den en anpassning även av jordbruksprodukternas pris efter de genom subventionernas borttagande höjda produktionskostnaderna. I fråga om äggen föreslago vi i sådant syfte priser, som helt inställde sig efter världsmarknaden.

Vi förorda av anförda skäl en uppjustering av kraftfoderpriserna för såväl hönsfoderblandningarna som kraftfoderblandningarna för mjölkkor, varvid hänsyn dock bör tagas till att äggproducenterna hela hösten 1950 hindrats uttaga exportmarknadens pris och därigenom subventionerat livsmedelsförsörjningen med cirka 12 milj. kronor och för mjölkproduktionens del till att möjlighet beredes till compensation för kraftfoderfördyringen genom prishöjning på sådana mjölkprodukter, där sådan är möjlig, t. ex. på konsumtionsmjölk.

En uppjustering av kraftfoderpriserna har den fördelen, att den direkt verkar hämmande på en överproduktion, som för mjölkproduktionens del måste exporteras med förluster, som måste bäras av producenterna. För äggproduktionens del har metoden fördelen, att den direkt drabbar dem, som använda importfodermedel för sin produktion, men förbigår den mindre hönsskötsel, som producerar på huvudsakligast hemmaodlade fodermedel

och avfall. För staten är en uppjustering av kraftfoderpriserna den enda metod, som på något avgörande sätt kan minska subventionskostnaderna, såvida man inte vill tillgripa importstopp eller ransonering.

Metoden med påläggande av utjämningsavgift vid äggexport kunna vi där-
emot inte anse vara väl vald. Den ger staten på sin höjd ett par miljoner kronors inkomst, då det bara blir subventionerna på fodret för de exporterade äggen som återbäras. Vidare drabbar åtgärden både dem som använda importfoder och dem, som inte göra det, och borttar alla möjligheter för producenten att genom kloka produktionsåtgärder hålla sig skadelös gentemot en inkomstminskning. Åtgärden måste vidare för alla äggproducenter bli direkt förlustbringande, och då överenskommelsen i december 1950 förutsatte en höjning av äggpriset med 10 öre som kompensation för höjda arbetslöner, som givetvis inte förbigå äggproducenterna, är en pris-sänkning absolut omöjlig att acceptera.

Vi föreslå, att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att med jordbrukets organisationer träffa den överenskommelse om uppjustering av kraftfoderpriserna, som med hänsyn till importstegrings storlek och möjlighet att ge jordbruket kompensation kan befinnas lämplig.

• Produktionsprisjusteringar.

Förut föreslagen uppjustering av kraftfoderpriserna förutsätter en annan utformning av jordbrukets produktionspriser än den proposition nr 76 i överensstämmelse med decemberöverenskommelsen förordar. Det egen-
domliga har ju också inträffat, att samtidigt med att jordbruksministern föreslagit riksdagen att godkänna dessa priser, har han i föredrag kungjort, att helt andra prisjusteringar redan verkställts. Jordbrukarna ha också kunnat konstatera, att den förutsatta inkomstökningen för mjölkproduktionen, som i propositionen beräknas till ungefär 2 öre per kg mjölk, inte uppnås. Mjölkvärkningarna för både januari och februari ha gett väsentligt lägre prisförbättringar, och när arbetslönerna för mejeripersonalen höjas, blir mjölkpriset till producenterna ännu lägre. Därtill kommer att den smör-
export, som är behövlig för avlastande av produktionsöverskott, sker med förlust, som också kommer att sänka avräkningspriset till producenterna. Såväl detta som den av jordbruksnämnden avsedda sänkningen av äggpriset hotar leda till att den tilltänkta inkomstökningen på 13 procent till kompensation för arbetskostnadsstegringen stannar vid en betydligt blygsammare nivå, medan andra folkgrupper både genomdrivit högre inkomstökningar och ha garantier för att de erhålla dem.

Justeringar av produktionspriserna förutsättas också i decemberöverenskommelsen där det heter: »Då det kan anses tveksamt om de förutsatta nya priserna på ägg och vissa mejeriprodukter verkligen kunna i sin helhet utfås, har jordbruksnämnden förklarat sig beredd att till prövning upptaga

önskemål om justering av priserna på vissa andra produkter, i den mån så erfordras för att täcka inkomstbortfall på grund av att förstnämnda priser inte helt kunnat uttagas. De andra produkter, som härvid åsyftas, äro vissa slaktdjurs- och mejeriprodukter.»

Avtalet anvisar alltså det sätt, på vilket en justering av produktpriserna skall ske, ett sätt som utesluter den självrådiga metod för prisändringar, som statens jordbruksnämnd tillämpat. Det avses tydligen närmast önskemål om prisjusteringar från jordbrukarnas sida, men även önskemål från riksdagens sida synas kunna inneslutas i överenskommelsens formulering, varför vi önska något diskutera utformningen av önskvärda prisjusteringar.

Den produkt, där i förhållande till världsmarknadspriset en uppjustering av priset är mest motiverad, är brödsäden. Jordbruksministern meddelar också, att den 1 juni komma höjda priser att tillämpas för all inleverering av brödsäd. Prishöjningarna uppgå till högst 5 kronor per 100 kg. Då denna åtgärd motiveras med att det i nuvarande utrikespolitiska läge är angeläget att hålla en icke alltför liten reserv för beredskapsändamål, ter sig den föreslagna prishöjningen både otillräcklig och för sent insatt. Då fodersädspriserna nu tangera 40-öresgränsen, måste ett lägre brödsädspris ernåeligt först den 1 juni vara otillräckligt för att hindra utfodring av brödsäd. Vi anse högre prisjusteringar önskvärda och likaså önskvärt att prishöjningarna träda i kraft tidigare än Kungl. Maj:t beslutat. Hemmalagring till 1 juni kan betyda stora risker för lagerförstöring. Den höjning, som vidtages i fråga om 1950 års skörd, är givetvis orättvis mot de odlare, som redan fullgjort sina leveranser. Den orättvisan hade kunnat undvikas, om högerns förslag om utredning rörande subventionernas borttagande blivit beaktat. I nuvarande läge anse vi att behovet av beredskapslager av brödsäd är så allvarligt, att vad som därvid är nödvändigt likväl måste genomföras.

Då det tydligen främst blir mjölkproduktionen, som inte får den avsedda prisförbättringen, är det nödvändigt, att uppjustering sker av mejeriprodukternas pris, varvid konsumtionsmjölkpriset torde vara det enda, som går att höja. Någon höjning av priset på den standardiserade mjölken torde vara önskvärd. I samband därmed vilja vi erinra om att det på konsumenthåll finnes ett många gånger yppat önskemål om att bättre mjölk kvalitet än den till 3 procent fett standardiserade mjölken måtte saluföras. Då det nu är av stor betydelse, att konsumtionsmjölksanvändningen stimuleras, anse vi det oklokt att inte tillmötesgå konsumenternas önskemål. En försäljning av konsumtionsmjölk med högre fetthalt kan även beräknas minska det förlustbringande smörexportöverskottet. För att ge mejerierna största möjliga frihet att pröva sig fram på den bäst framkomliga vägen anse vi det vara lämpligt, att mejerierna bredvid den 3-procentiga standardiserade mjölken tillåtas saluföra en mjölk av bättre kvalitet, som i fråga om fetthalt får anpassas efter varje mejeriområdes konsumtionsvanor och

vars pris får bli en förtroendesak mellan mejeri och köpare. Det för den standardiserade mjölken normerade priset torde alltid innebära tillräcklig garanti för att allmänheten ej blir uppskörtad.

Då en ökad fläskproduktion framhålls som synnerligen önskvärd för att få importbehovet av fläsk att upphöra, är en höjning av fläskpriset nödvändig. I annat fall komma de höjda fodersädspriserna att förorsaka minskning av fläskproduktionen. Tendensen härtill är tydligt märkbar i statistiken över suggbetäckningarna, som ända från november visa minskning mot för ett år sedan. Att i en sådan situation blott locka med att en annars avsedd prissänkning på fläsk blir inhiberad fattas inte av någon som en uppmuntran till ökad fläskproduktion. Den minskning, som till sommaren kommer att göra sig gällande i fråga om gödsvinens antal, ställer också i blyxtbelysning, hur föga värde det ligger i det tal som förts om att prissänkningen på ägg skulle jordbruket få igen genom höjda fläskpriser. Vad som härvidlag kan övervägas är dels en allmän höjning av fläskpriset, dels en minskning av avdraget för slaktsvin av högre vikt, dels garantipris för smågrisarna i stil med vad som förut förekommit.

Slutligen kan, då det gäller att skaffa jordbruket ökade inkomster, den i strid mot prisöverenskommelsen i december genomförda åtgärden att sänka äggpriset till 30 öre under exportprisnivån inte godkännas. Att förlusten i särskilt hög grad drabbar det mindre jordbruket, som håller inemot 2/3 av jordbrukets höns, gör åtgärden särskilt oantaglig, då skäl föreligger att särskilt beakta småbrukets ekonomiska läge. Vårriksdagen 1950 gav uttryck för sitt beaktande av detta, och producentbidragsutredningen, som med anledning av riksdagens beslut anförtroddes att verkställa utredning, anbefallde särskilt uppjustering av äggpriset som lämplig åtgärd till hjälp åt småbruket i södra Sverige. I stället för att beakta producentbidragsutredningens enhälliga förord för denna utväg har man skridit till åtgärder för äggprisets sänkning. Under förutsättning av fodersubventionernas borttagande upprepa vi vårt förslag från föregående år om helt fria äggpriser, som då komma att inställa sig efter världsmarknadens prisläge, så länge exportöverskottet föreligger. Om inte Sverige gjort särskilt dyra foderinköp, komma vi inte att stå sämre i konkurrensen om Västtysklands marknad än de tyska producenterna själva och de med oss konkurrerande danskarna och holländarna. Skulle fodersubventionernas borttagande föranleda att äggexportöverskottet bortfaller, skapas underlag för hemmamarknadspriser, som ligga över världsmarknadens. Riskerna för producenterna för en fri prisbildning ha överdrivits, och de skulle i varje fall fr. o. m. hösten 1949 varit mindre än nackdelen av nu gällande bestämmelser om bottenpris och högsta pris, som förorsakat inkomstbortfall på 25 å 30 milj. kr. sedan hösten 1949.

Ur det mindre jordbrukets synpunkt synes det oss anmärkningsvärt, att man även i decemberöverenskommelsen godkänt sådana för småbruket

ogynnsamma förändringar som borttagandet av körlinjebidragen. Detta kommer främst att sänka mjölkpriset hos mejerier som ha många små, avsides boende mjölkleverantörer. Så länge inte subventionerna helt avvecklas, borde det fått anstå med borttagandet av just körlinjebidragen.

Vi anse, att riksdagen vid behandling av prisfrågorna bör ge uttryck för att de synpunkter vi här framhållit skola beaktas vid den justering av produktpriserna, som nödvändigtvis nu måste göras. Att låta återstående fem månader av innevarande regleringsår förgå med blott de åtgärder, som av Kungl. Maj:t förordas i proposition nr 76, skulle innebära att jordbruket försättes i ett sämre läge i förhållande till andra folkgrupper i stället för att få den förbättring, som förutsattes i 1947 års beslut.

Med stöd av vad vi ovan anfört hemställa vi därför,

att riksdagen vid behandling av prop. nr 76 angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område förordar åtgärder i huvudsaklig överensstämmelse med vad vi här föreslagit.

Stockholm den 14 mars 1951.

Einar Hægglom.

C. Oscar Nolin.

Jöns Nilsson
i Bästekille.

Eric Nilsson
i Svalöv.

Albert Larsson.

Märta Boman.

Carl Östlund.

Ernst V. Staxäng.
